

سبک زندگی، خرده عوامل هدایت گر به سوی تعهد مذهبی و تعلق ملی (مطالعه

موردی: دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان اصفهان سال (۹۵)

احمد رضا فتاحیان کلیشادرخی^۱، مهشاد خلیفه سلطانی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان آموزش عالی شهید ایت نجف اباد

۲- دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس فاطمه الزهرا (س) اصفهان

چکیده

در این مقاله باهدف شناخت عوامل اثرگذار زندگی‌های فرد در جهت شکل‌گیری، دو مؤلفه‌ی تعلق ملی و تعهد مذهبی با مطالعه پژوهش‌های انجام‌گرفته به این نتیجه دست‌یافتیم که هیچ پژوهشی این‌گونه به این عوامل توجه نکرده است؛ بنابراین با بیان نظری اثرگذاری این دو مؤلفه را بر سبک زندگی ثابت نمودیم؛ در ادامه با انجام مطالعه موردی در بین دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان اصفهان با استفاده از پرسشنامه‌ای محقق شده ۱۶ گویه را که با نظر اساتید و دانشجویان آماده‌شده بود، مورد مطالعه قرار دادیم. در انتها بالاترین سطح معناداری و اثرگذاری برای جهت‌گیری فرد به سوی تعهد مذهبی و تعلق ملی مربوط به گویه‌های تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین، فعالیت‌های ملی و مذهبی والدین، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید، فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، فعالیت‌های مدرسه و دانشگاه، محتوای کتب درسی، تمایلات دوستان، انجمن‌ها و تشکلات و رسانه‌ها هستند که از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر جهت‌گیری جوانان و نوجوانان به سوی تعهد مذهبی و تعلق ملی بودند

کلید واژه: سبک زندگی، خرده عامل ها، تعهد مذهبی، تعلق ملی

مقدمه

یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که انسان‌ها، خانواده‌ها و جوامع مختلف را از هم متمایز می‌کند، سبک زندگی آن‌هاست. مهدوی کنی در مقاله خود با نام بردن چهار ویژگی برای سبک زندگی، مفهوم آن را با اصطلاح پاره فرهنگ همسان دانسته از این رو که افراد به راحتی می‌توانند با صحبت کردن از ویژگی‌های مختلف یک فرد یا یک جامعه و نشان دادن تمایزها بین واحدهای انسانی از سبک زندگی مختلف مطلع و بین یکدیگر تمایز قائل می‌شوند.

باید بدانیم که بدون سبک زندگی متمایز، یعنی بدون چارچوب مشخص که شباهت‌ها و تفاوت‌ها را آشکار می‌کند؛ بنابراین افراد یک جامعه امکان برقراری ارتباط معنادار و پایدار میان خود را نخواهند داشت (کفاشان و همکاران، ۱۳۸۹).

آنچه ما به عنوان سبک زندگی درباره‌ی آن صحبت می‌کنیم زیرمجموعه‌ی تشکیل دهنده‌ی فرهنگ یک فرد یا یک جامعه است؛ اما زیرمجموعه‌ای بزرگ که بسیاری از ویژگی‌های متمایزکننده‌ای را که ما در نظر داریم در خود می‌گنجاند. آنچه اهمیت دارد عواملی است که باعث تفاوت سبک‌های زندگی در واحد انسانی است؛ و این عوامل تنها نیروهایی هستند که باعث ایجاد تفاوت یک فرد با فرد دیگر و یا یک جامعه بزرگ انسانی با جامعه دیگری شوند و حتی تفاوت فرهنگ‌های مختلف مردمی هستند و آنچه در قرن معاصر بیش‌تر از سایر مقوله‌های زندگی انسانی مورد اهمیت قرار گرفته است، فرهنگ مردمان این کره خاکی است؛ زیرا که فرهنگ زیربنای تحول بنیادین یک ملت به سمت سعادت یا تباهی است.

این‌گونه که فوکویاما^۱ اصلی‌ترین راه شکست یک کشور را تغییر سلیق و تمایلات مردمان آن سرزمین می‌داند.

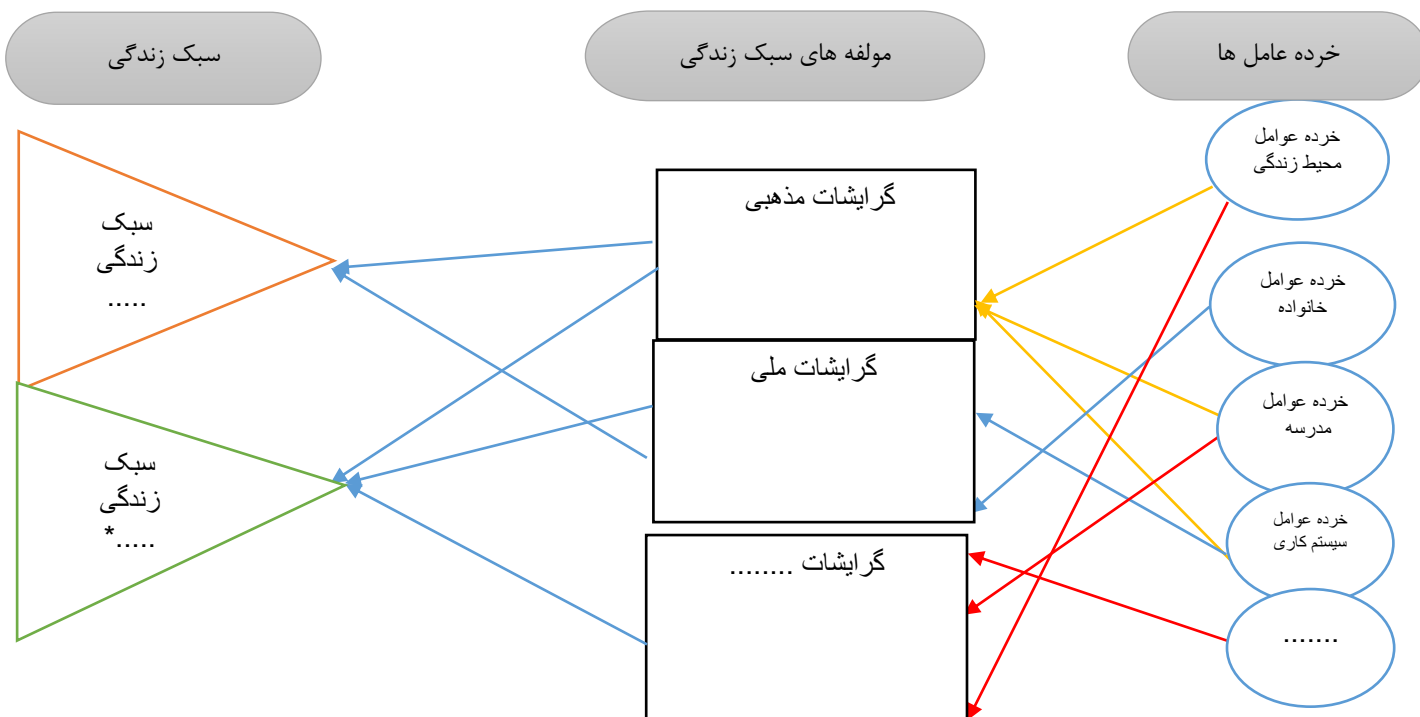
همچنین به نظر می‌رسد سال‌های اخیر دولت‌های غربی تفکر تخریب ارزش‌ها و اصول اسلامی را در دستور کار خود قرار داده‌اند و بدین ترتیب سکان جنگ نرم را هدایت می‌کنند. در مقابل سیاست گذاران فرهنگی و رهبران فکری جامعه ما به منظور حفظ هویت ایرانی اسلامی و ارزش‌های انقلاب، در سال‌های گذشته، مکرر بر اهمیت توجه و تقابل با تهاجم فرهنگی تأکید داشته‌اند. چنان‌که مقام معظم رهبری، اساسی‌ترین مسائل کشور را مسائل فرهنگی و کارگیری روش‌های فرهنگی دانسته‌اند (سخنرانی، آذر، ۱۳۶۹).

بر این اساس تبیین سبک زندگی و عوامل مؤثر بر آن از جمله مهم‌ترین مسائل حوزه‌ی کلان فرهنگی کشور قلمداد می‌شود؛ و از این‌روست که در سند چشم‌انداز ملی بر طراحی و ترویج سبک زندگی ایرانی اسلامی تأکید می‌شود؛ بنابراین لازمه‌ی توجه و تقابل با جنگ نرم و همچنین حرکت بنیادین به سمت سعادت، توجه به فرهنگ است و لازمه‌ی این فرهنگ‌سازی شناخت عوامل مؤثر بر پاره فرهنگ‌هایی از جمله سبک زندگی افراد یک جامعه است و تنها راه عملی کردن این موضوع شناخت عوامل و موارد مؤثر و کاربردی عجین با زندگی افراد است. در این جا برای روشن تر شدن مسله‌ی ای که ما به آن پرداخته ایم مثالی را بیان می‌کنیم:

سبک زندگی از مولفه‌هایی ساخته شده که بسته به نوع گرایش فرد به یکی یا مجموعه‌ای با عت شکل‌گیری نوع سبک زندگی فرد می‌شود در واقع ما در اینجا به دنبال عوامل عواملی هستیم که فرد را به سوی مولفه‌های سبک زندگی گرایش می‌دهد.

برای فهم بهتر به مدل ۱-۱ توجه نمایید.

¹ Yoshihiro Francis Fukuyama

مدل ۱-۱ فهم تاثیر خرده عامل بر شکل گیری مولفه های هدایت گر به سوی انواع سبک زندگی

که تنها با شناخت این عوامل کوچک اما عجیب با زندگی مردم است که می توان مؤلفه های یک سبک زندگی درست را نهادینه و درون سازی کرد. همچنین بنان یک فرهنگ غنی را پایه ریزی نمود. از این رو ما در این مقاله به علت گسترده بودن بحث عوامل مؤثر بر سبک زندگی تنها دو عامل تعهد مذهبی و تعلق ملی را که ارتباط مستقیم با جنبه های دینی و ملی کشورمان دارند و مربوط به دو ویژگی مذهبی و میهن پرستی مردمان جامعه ی کشورمان است؛ مورد بررسی قرار دادیم.

علاوه بر این متأسفانه تقریباً تمام پژوهش های مشخص شده نوعی ضعف در پایبندی دینی در بعد مناسکی به ویژه در مناسک جمعی دارند (آخوندی، ۱۳۷۷؛ ربانی خوراسگانی و قاسمی، ۱۳۸۱؛ ناییبی و آزاد آرامکی، ۱۳۸۵؛ سراج زاده و جواهری، ۱۳۸۰)^۲. ضمناً پژوهش های انجام شده درباره ی سبک زندگی آن چنان به مقوله ی تعلقات ملی و عوامل تأثیرگذار بر آن نپرداخته بودند و تقریباً هیچ پژوهشی این دو مقوله ی اساسی که هویت دینی و ملی گرایانه ی یک ایرانی مسلمان را تحت شعاع قرار می دهد مورد بررسی و موشکافی قرار نداده بود. علاوه بر این هیچ پژوهشی به صورت مشخص به عوامل مؤثر بر این دو مقوله به صورتی که به طور مستقیم درگیر با زندگی فرد باشد و جنبه کاربردی داشته باشد نپرداخته بود.

در پی این امر ما درصدد پر کردن این خلأها با روشن ساختن عوامل مؤثر بر سبک زندگی و مؤلفه های آن و همچنین دو عامل اعتقادی و ارزشی (تعهد مذهبی و تعلق ملی) برآمده و از طریق یک مطالعه موردی عوامل شکل دهنده ی تعهد مذهبی و تعلق ملی در زندگی افراد را مورد مطالعه قرار دادیم.

^۲ به دلیل زیاده گویی از بیان نتایج خود داری نموده و بررسی این منابع برعهده ی خواننده

در انگلیسی واژه ی انتخاب شده برای سبک زندگی به عنوان معادل (لایف استایل^۳) است. همچنین باید در ابتدا بدانیم که سبک زندگی در جامعه شناسی برای تمایز گروه های اجتماعی بر مبنای کمیت و نوع مصرف استفاده می شود.

در واقع سبک زندگی از مفاهیم بسیار مهم علوم اجتماعی است که اغلب برای بیان روش زندگی مردم به کار می رود. این مفهوم منعکس کننده ی طیف کاملی از ارزش ها، عقاید و فعالیت های اجتماعی است. سبک زندگی از الگوهای فرهنگی، رفتاری و عاداتی شکل می گیرد که افراد به طور روزمره آن ها را در زندگی فردی و اجتماعی خود به کار می گیرند. سبک زندگی شامل فعالیت های معمول روزانه است که شخص آن ها را در زندگی خود به کار گرفته و روی سلامت او تأثیر دارد (چنی، ۱۳۷۸: ۱۱)؛ بنابراین

شیوه ی زندگی مهم ترین عاملی است که هر فرد زندگی خود را براساس آن تنظیم می کند. بر این اساس شیوه ی زندگی مجموعه عقاید، طرح ها و نمونه های عاداتی رفتاری، هوا و هوس ها، تبیین شرایط اجتماعی یا مشخصه ای است که تعیین کننده ی نوع خاص واکنش فرد می باشد (میرزمانی و پوراعتقاد، ۱۳۸۳: ۴۴۵).

در این جا ضمن شناختی که از مفهوم سبک زندگی به دست آمد باید بیان کنیم که تعاریف بسیاری از سبک زندگی وجود دارد و دور از واقع نیست اگر بگوییم تعاریف زیادی که جامعه شناسان از سبک زندگی کرده اند با هم تفاوت اساسی ندارد و می توان همه ی آن ها را در یک تعریف جامع بیان کرد.

سبک زندگی عبارت است از الگوی رفتاری عینی یا عینی ذهنی که فرد یا جامعه بر می گزیند تا به صورت نمادین او را از افراد یا گروه های دیگر متمایز کند. آنچه این نماد، نماینده و موجب تمایز می شود، ممکن است فردیت، هویت، منزلت اجتماعی یا سازگار روش و عادت فکری باشد (مهدهوی کنی، ۱۳۷۶)؛ اما آنچه مهم است؛ شناخت مولفه های سبک زندگی است که در صورت گرایش فرد به سوی آن ها شیوه ی زندگی وی را جهت می دهد.

دکتر محسن نیازی در تحقیق خود به نقل از رسولی، مولفه های سبک زندگی را این گونه نام می برد: الگوهای مصرفی و نماد های منزلتی، الگوهای رفتاری، نماد های اجتماعی و ارزش های اجتماعی مانند جمع گرایی و معنویت گرایی (نیازی محسن، ۱۳۹۲). آشنایی با سبک زندگی در این مقاله در واقع نیاز ما به پیش زمینه ای از اهمیت و تأثیر دو مولفه ی تعهد مذهبی و تعلق ملی را در سبک زندگی بر طرف می سازد اما آن چه اهمیت دارد شناخت و آشنایی با تعهد مذهبی و تعلق ملی همچنین اهمیت آن ها در سبک زندگی و نیز آشنایی مختصر با اثرات آن ها در سبک زندگی است؛ و همچنین حلقه ی کم شده ی پژوهش ما یعنی آنچه عامل شکل گیری این دو مولفه است. که در ادامه ابتدا به صورت نظری به مولفه ی تعهد مذهبی و سپس تعلق ملی پرداخته و در آخر با مطالعه موردی به هدف اصلی خود در این پژوهش می پردازیم.

در تاریخ بشر، دین و دین داری به عنوان یکی از مهم ترین عوامل موثر بر روش زندگی افراد و همچنین سبک زندگی آنان مطرح بوده است. در واقع، مفهوم سبک زندگی منعکس کننده ی طیف کاملی از ارزش ها، عقاید و باورهای دینی محسوب می گردد. بر این مبنا سبک و شیوه ی زندگی که شامل مجموعه عقاید، باورها و عواملی که هر فرد، زندگی خود را بر اساس آن تنظیم می کند تا حد بسیار زیادی متأثر از اعتقادات و ارزش های دینی و نیز مناسک و فعالیت های اجتماعی مذهبی می باشد. چرا که افراد دین دار بسیار از شیوه های زندگی خود را بر اساس دین تعیین می نمایند (نیازی، ۱۳۹۲: ۱۷۲). در واقع جایگاه دین در زندگی همان

³ Life steyl

تعهد مذهبی به معنای فکر، احساس و رفتار مطابق با باورها و آموزه های یک نظام مذهبی است. به بیان کامل تر تعهد مذهبی نشان دهنده ی جایگاه مذهب در زندگی فردی و اجتماعی، رعایت ارزش ها و پایبندی به باورها در زندگی روزمره، انجام اعمال و آیین های مذهبی و مشارکت در فعالیت سازمان های مذهبی است (پارسا، ۱۳۹۴: ۱۳۹-۱۶۲).

تعهد مذهبی را می توان به دو نوع: درون فرد شامل ارزش گذاری فردی به عقاید مذهبی و پایبندی و وفاداری به مقدسات است. در حالی که تعهد مذهبی میان فردی به تمایل رفتاری برای شرکت در فعالیت های مذهبی اشاره دارد (شفیعی عربی، ۱۳۹۲).

با توجه به نقش فعال دین در زندگی مردم، دین و ارزش های دینی اخلاقی به عنوان یکی از متغیرهای اجتماعی بسیار مهم و تأثیرگذار در سبک زندگی است. در یک جامعه دینی افراد می کوشند بر اساس باورهایشان رفتار کنند. اعتقاد، باورها و عمل آن ها می تواند بر شیوه ی زندگی آن ها اثر بگذارد (نیازی، ۱۳۹۲: ۱۷۲).

این گونه افراد که تعهد مذهبی بالایی دارند به دلیل پایبندی و اعتقاد به نیروی برتر و توسل به مذهب راحت تر می توانند با استرس ها برخورد کنند. این افراد بیش از سایرین در بحران های روحی و مشکلات معنوی چاره ای می یابند و از طریق این مشکلات رشد می کنند. افراد مذهبی دارای رفتارهای پسندیده ای چون: بخشش، سخاوت، انسانیت، شفقت و عشق هستند (هاشمی، ۱۳۹۳، ۶۸).

اما مورد دیگری که ما در این مقاله به آن پرداخته ایم تعلق ملی است که می توان گفت کمال مطلوب هر جامعه و برخورداری از یک ملت یک پارچه و منسجم در آن است که اعضای آن ضمن تفاوت های چشمگیر زبانی مذهبی، قومی، همگان به یک هویت فراگیر جمعی- ملی تعلق خاطر داشته و به آن وفادار باشند که این تعلق ملی نتیجه ی بلافصل ارتقای سطح تعاملات انسانی میان اعضای اجتماع و تحکیم سطح علائق و اعتقاد آن ها به سرنوشت مشترک و عناصر و مولفه های ملی و بومی است (چلبی، ۱۳۷۵: ۱۴۸)؛ و به طور ساده می توان به صورت مجموعه عواطفی که در جریان شکل گیری شخصیت فرد، توسط جامعه و جریان جامعه پذیری ایجاد می شود و عوامل اجتماعی سبب تغییر آن می شود تعریف نمود در واقع حس دلبستگی و وفاداری به جامعه است که موجب همبستگی افراد می شود به نحوی که فرد را بخش جدایی ناپذیری از جامعه می داند (عالی نژاد، ۱۳۹۴).

با تأملی کوتاه بر این تعریف می توان به راحتی به این نتیجه دست یابیم که قطعاً تعلق ملی در بین افراد باعث نوعی دلبستگی و احساس تعلق قوی نسبت به جامعه را در فرد حاصل می کند از این رو نوعی انگیزه ی درونی را برای فرد حاصل می سازد تا خود را منطبق ارزش های جامعه ی خود و منطبق بر راه موفقیت و پیروزی جامعه خود کند؛ بنابراین قطعاً این امر باعث اثرگذاری بر سبک زندگی فرد و شکل گیری آن در جهت خواسته ها، ارزش و علائق او متناسب با جامعه ی وی خواهد بود؛ که این مقوله در سطح فردی می تواند پیامدهایی چون همبستگی و همدلی با تمام افراد جامعه در پی داشته باشد، در سطح خانواده از بروز آسیب های خانوادگی جلوگیری کند و در سطح جامعه پیامدهایی چون همبستگی، عرق ملی و در نهایت توسعه یافتگی جامعه را به دنبال

داشته باشد و عدم وجود این حس تعلق در یک جامعه می تواند پیامدهایی چون: افزایش مهاجرت، کاهش امید به آینده، انزوای فردی، احساس جدایی، از خود بیگانگی، گرایش به ارزش های بیگانه، کاهش احساس امنیت، بی اعتمادی، قانون گریزی، کاهش گرایش به نظم، کاهش سطح وفاداری اجتماعی، کاهش انگیزه برای توسعه و... را در پی داشته باشد (مهناز فرهمند، ۱۳۹۶).

فرضیه

خرده عامل های شکل دهنده ی تعهد مذهبی و تعلق ملی ناشی از محیط زندگی ما هستند
 خرد عامل های شکل دهنده ی تعهد مذهبی و تعلق ملی مرتبط با خانواده ما هستند
 خرد عامل های شکل دهنده ی تعهد مذهبی و تعلق ملی مرتبط با امور مادی در خانواده ی هستند
 خرد عامل های شکل دهنده ی تعهد مذهبی و تعلق ملی مرتبط با امور معنوی در خانواده ی ما هستند

روش

پژوهش حاضر باهدف بررسی عوامل مؤثر بر تعهد مذهبی و تعلق ملی از نظر دانشجویان دانشگاه فرهنگیان اصفهان و به روش توصیفی- پیمایشی انجام شد. جامعه آماری پژوهش، تمامی دانشجویان دانشگاه فرهنگیان اصفهان بودند ($N=2000$). نمونه ی آماری پژوهش، شامل ۳۲۰ نفر بودند که پس از تعیین حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته ی عوامل مؤثر بر تعهد مذهبی و تعلق ملی بود. این پرسشنامه پس از مطالعه ادبیات پژوهش و نظرخواهی از متخصصان، بر اساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت تهیه و طراحی شد؛ شامل ۱۶ گویه که ۷ گویه آن مربوط به عوامل مربوط به خانواده، ۶ گویه مربوط به عوامل مربوط به مدرسه و دانشگاه و ۳ گویه تحت عنوان سایر عوامل است. روایی آن مورد تأیید و پایایی پرسشنامه بر روی یک نمونه ی ۳۰ نفری از جامعه آماری پژوهش در یک مطالعه مقدماتی به روش آلفای کرونباخ، 0.78 به دست آمد. به منظور بررسی اهداف تعیین شده، داده های حاصل با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و محاسبه آزمون نا پارامتریک کای اسکویر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته های پژوهش

جدول ۱ نتایج تحلیل آماری داده ها (نظر شرکت کنندگان در مورد عوامل مؤثر بر تعهد مذهبی نوجوانان و جوانان)

عوامل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	درجه آزادی	مجذور کا	سطح معناداری
عوامل مربوط به خانواده	شغل پدر	۶۵	۶۱	۷۱	۶۶	۴	۱/۶۹	N.S
	شغل مادر	۷۰	۶۷	۵۸	۵۸	۴	۱/۹۶	N.S
	تحصیلات پدر	۶۶	۵۷	۷۲	۵۷	۴	۲/۷۹	N.S
	تحصیلات مادر	۷۴	۶۰	۵۹	۵۹	۴	۲/۸۴	N.S
	تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین	۱۰۶	۹۰	۸۲	۳۲	۱۰	۱۰۴/۷۴	$P<0/01$
	فعالیت های ملی و مذهبی والدین	۱۱۲	۹۳	۷۹	۲۵	۱۱	۱۲۰/۳	$P<0/01$
	وضعیت اقتصادی خانواده	۷۳	۶۴	۵۵	۵۶	۷۲	۴/۵۲	N.S
مدرسه و مربوط به	تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید	۱۱۰	۸۶	۸۵	۲۸	۱۱	۱۱۲/۱۹	$P<0/01$

P<0/01	۶۶	۴	۲۰	۴۴	۶۸	۹۶	۹۲	فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه	تربیت و عوامل
P<0/01	۱۰۳/۴۹	۴	۱۲	۳۰	۹۰	۸۲	۱۰۶	فعالیت‌های ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه	
P<0/01	۹۶/۵۲	۴	۱۱	۳۳	۸۸	۹۰	۹۸	محتوای کتاب‌های درسی	
N.S	۲/۰۳	۴	۵۹	۶۱	۶۰	۷۲	۶۸	وضعیت تحصیلی	
N.S	۲/۵۵	۴	۵۶	۵۹	۶۹	۶۵	۷۱	رشته تحصیلی	
P<0/01	۱۲۷/۴۳	۴	۸	۲۶	۸۰	۹۰	۱۱۶	تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی دوستان	
P<0/01	۵۹/۳۹	۴	۲۴	۴۱	۷۰	۹۰	۹۵	انجمن‌ها و تشکلات ملی و مذهبی	
P<0/01	۶۸/۸۷	۴	۲۰	۴۰	۷۲	۹۰	۹۸	رسانه‌ها	

همان‌طور که نتایج جدول نشان می‌دهد، از نظر شرکت‌کنندگان، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین، فعالیت‌های ملی و مذهبی والدین، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید، فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، فعالیت‌های ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، محتوای کتاب درسی، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی دوستان، انجمن‌ها و تشکلات ملی و مذهبی و

رسانه‌ها از عوامل مهم و مؤثر بر تعهد مذهبی نوجوانان و جوانان است ($P<0/01$). ولی شغل پدر، شغل مادر، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت تحصیلی و رشته تحصیلی تأثیر معناداری بر تعهد مذهبی نوجوانان و جوانان ندارد ($P>0/05$).

جدول ۲ نتایج تحلیلی آماری داده‌ها (نظر شرکت‌کنندگان در مورد عوامل مؤثر بر تعلق ملی نوجوانان و جوانان)

عوامل	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	درجه آزادی	مجذور کا	سطح معناداری	عوامل مربوط به خانواده
شغل پدر	۶۸	۵۸	۶۹	۶۵	۶۰	۴	۱/۴۶	N.S	
شغل مادر	۷۲	۶۳	۶۰	۵۸	۶۷	۴	۱/۹۶	N.S	
تحصیلات پدر	۶۷	۵۸	۶۳	۶۴	۶۸	۴	۰/۹۶	N.S	
تحصیلات مادر	۷۳	۶۲	۵۸	۵۹	۶۸	۴	۲/۷۷	N.S	
تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین	۱۱۰	۹۰	۸۳	۳۰	۷	۴	۱۱۸/۰۸	P<0/01	

P<0/01	۱۱۴/۶۴	۴	۹	۳۰	۸۲	۸۷	۱۱۲	فعالیت‌های ملی و مذهبی والدین	عوامل مربوط به مدرسه و دانشگاه
N.S	۳/۵۹	۴	۶۹	۵۲	۶۱	۶۸	۷۰	وضعیت اقتصادی خانواده	
P<0/01	۱۱۹/۵۸	۴	۱۱	۲۶	۷۹	۹۰	۱۱۴	تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید	
P<0/01	۶۲/۳	۴	۲۷	۳۹	۷۶	۹۹	۸۹	فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه	
P<0/01	۴۹/۸۷	۴	۲۸	۴۲	۸۲	۷۲	۹۶	فعالیت‌های ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه	
P<0/01	۹۹/۵۸	۴	۱۰	۳۳	۸۹	۱۰۰	۸۸	محتوای کتاب‌های درسی	
N.S	۱/۵۲	۴	۶۰	۶۳	۶۰	۷۲	۶۵	وضعیت تحصیلی	
N.S	۰/۸۶	۴	۶۳	۶۱	۷۰	۶۵	۶۱	رشته تحصیلی	
P<0/01	۱۳۳/۶۲	۴	۸	۲۴	۸۲	۸۸	۱۱۸	تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی دوستان	
P<0/01	۶۲/۲۱	۴	۲۴	۳۸	۷۳	۹۳	۹۲	انجمن‌ها و تشکلات ملی و مذهبی	
P<0/01	۷۴/۲۷	۴	۲۴	۳۰	۷۸	۹۳	۹۵	رسانه‌ها	

همان‌طور که نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد از نظر شرکت‌کنندگان، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین، فعالیت‌های ملی و مذهبی والدین، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید، فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، فعالیت‌های ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، محتوای کتاب‌های درسی، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی دوستان، انجمن‌ها و تشکلات ملی و مذهبی و رسانه‌ها از عوامل مهم و مؤثر بر تعلق ملی نوجوانان و جوانان است ($P<0/01$) ولی شغل پدر، شغل مادر، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، وضعیت اقتصادی خانواده، وضعیت تحصیلی و رشته تحصیلی تأثیر معناداری بر تعلق ملی نوجوانان و جوانان ندارد ($P>0/05$).

نتیجه‌گیری و تفسیر

آن‌چه در این تحقیق معلوم شد اثر گذاری دین و گرایش ملی در زندگی یک شخص و در مقیاس جزئی تر تأثیر تعهد مذهبی و تعلق ملی در زندگی افراد جامعه است اما این موضوع تنها در جهت بیان اهمیت این دو مقوله در زندگی انسانی است. آن‌چه ما در پی آن بودیم در واقع خرده عواملی عجیب با زندگی فرد که باعث گرایش انسان به سوی هویتی با خصایص مذهبی و ملی و جهت گیری سبک زندگی انسان به سوی تعهد مذهبی و تعلق ملی بود که در انتها تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی والدین، فعالیت‌های ملی و مذهبی والدین، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی معلمان و اساتید، فضای ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه،

فعالیت‌های ملی و مذهبی مدرسه و دانشگاه، محتوای کتاب‌های درسی، تمایلات و تعهدات ملی و مذهبی دوستان، انجمن‌ها و تشکلات ملی و مذهبی و رسانه‌ها از عوامل مهم و مؤثر بر تعهد مذهبی و تعلق ملی است؛ بنابراین مشاهده می‌کنیم با توجه به میزان معنا داری که برای گویه‌های ما معلوم شده فرایض ما تماماً درست بوده و مرتبط با نتایج حاصله است.

منابع

- آخوندی، محمدباقر (۱۳۷۷)؛ بررسی هویت ملی و مذهبی جوانان مشهدی و تأثیر روابط اجتماعی بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: (دکتر) هما زنجانی زاده، دانشگاه فردوسی مشهد.
- ربانی خوراسگانی، علی و وحید قاسمی (۱۳۸۱)؛ نگرش مردم اصفهان در مورد آسیب‌های نظام اجتماعی ایران با تأکید بر تحلیل آسیب دین‌گریزی در جامعه، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۳: ۱۴۸-۱۶۵.
- کفاشی، مجید، منوچهر پهلوان و کاظم عباس نژاد عربی (۱۳۸۹)، «بررسی تأثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی جوانان: مطالعه موردی جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر بابل»، پژوهش اجتماعی، شماره ۹، صص ۱۳۹-۱۱۷.
- هرمیداس باوند، داوود (دکتر) و دیگران (۱۳۷۹) میزگرد تحول هویت ملی در ایران، مطالعات ملی، سال دوم، شماره ۵: ۱۱-۶۷.
- پارسا، سارا و نامداری، کوروش و همکاران (۱۳۹۴)، بررسی رابطه‌ی تعهد مذهبی، سبک بخشش، نبخشیدن و نشخوار ذهنی با سلامت روان، فصلنامه‌ی فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی شماره ۲۳، ۱۳۹-۱۶۲
- چلبی، مسعود (۱۳۹۵)، جامعه‌شناسی نظم، تهران، نشر نی
- چنی، دیوید (۱۳۷۸)، سبک زندگی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دبیرخانه‌ی شورای فرهنگی عمومی
- شفیعی عربی، حمید و حسن‌زاده، رمضان و همکاران (۱۳۹۲)، نیازسنجی آموزش بر مبنای سطوح تعهد مذهبی، سلامت روان و امیدواری در بیماران مبتلابه سرطان بیمارستان شهید رجایی بابل، فصلنامه‌ی آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل، فصلنامه شماره ۲، ۴۱-۴۶
- عالی نژاد، مهدی و همکاران (۱۳۹۴)، بررسی تبعات جهانی بر تعلق ملی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه یزد، کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی آبان ۹۴، کنفرانس‌های صداوسیما
- فرهمند، مهناز و دامن باغ، مرتضوی (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین مؤلفه‌های فرهنگی و تعلق ملی در بین شهروندان شهر یزد، فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی ایران، دوره‌ی دهم، شماره ۱، ۱۱۷-۱۴۴
- مهدوی کنی، محمد سعید (۱۳۸۶)، مفهوم سبک زندگی و گستره آن در علوم اجتماعی، فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی سال اول، شماره‌ی ۱، ۱۹۹-۲۳۰
- میر زمانی، محمود و پور اعتماد، حمیدرضا (۱۳۸۳)، سبک زندگی کارکنان نظامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مجله‌ی علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش ج.۱۰۱، سال ۲ شماره ۴

نیازی، محسن و کارکنان نصرآبادی (۱۳۹۲)، بررسی رابطه‌ی بین میزان دین‌داری و سبک زندگی شهروندان مطالعه موردی شهروندان شهرستان کاشان در سال ۱۳۹۰، فصلنامه‌ی برنامه‌ریزی و رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۶، ۱۷۰-۲۰۸
هاشمی، سی احمد (۱۳۹۳)، بررسی نقش واسطه‌گری سلامت روانی در رابطه‌ی بین تعهد مذهبی با عملکرد شغلی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد، فصلنامه‌ی روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی شماره‌ی ۱۸، ۶۵-۸۰.

سخن رانی اذر ماه ۱۳۶۹ مقام معظم رهبری <http://www.ghadeer.org>

نابی، و آزاد ارمکی (۱۳۸۷) سکولاریسم و رابطه آن با تحصیلات عالی «مجله جامعه‌شناسی ایران دوره هفتم، شماره ۳ ص: ۷-۹۳.

جوهری، فاطمه؛ سراج زاده، سید حسین (۱۳۸۵)، جلای وطن: بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به مهاجرت به خارج از کشور، دو فصل نامه‌ی علوم اجتماعی، پاییز، شماره‌ی ۲، ص ۵۳-۸۸